

ALAPKÉSZSÉGEK STRATÉGIAI ÖSSZETEVŐINEK MÉRÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE: MÉRŐESZKÖZ-RENDSZER EGY ELMÉLETI FEJLŐDÉSMODELL TESZTELÉSÉRE

Csíkó Csaba

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: metakogníció; számolási készség; mérőeszköz-rendszer

Közhelyszámba megy, hogy az alsó tagozatos iskolai évek legfontosabb feladata az alapkészségek megfelelő szintű fejlesztése, kialakítása. Az alapkészségekben, kiemelten az olvasás, a matematika és az írás területén a metakognitív folyamatok a készségfejlesztés kezdeti szakaszától jelen vannak. Az előadásban egy metakogníció alapú elméleti fejlődési modellhez kapcsolódó mérőeszköz-rendszer elemeit mutatjuk be. Nagy (1968, 1999) az alapkészségek mérése során a tempó és a hibátlanság dimenziókat emelte ki. Mérőeszközeiben legtöbbször a kellő idő biztosítása mellett az adott kritériumhoz viszonyított hibátlanság vált a teljesítmény indikátorává. Világos ugyanakkor (l. pl. Torbeyns et al., 2009), hogy azonos teljesítményszint mögött többféle, eltérő stratégia állhat. Az alapkészségek működésében részt vevő tudatos, stratégiai folyamatok megismerése és mérése azért fontos, mert lehetőséget nyújt az egyéni különbségeket figyelembe vevő metakognitív támogató eszközök használatára. A metakognitív támogató eszközök (*metacognitive scaffolding*, l. Biró, 2021) a speciális pedagógiai tartalmi tudás rendszerének értékes elemei. A mérőeszköz-rendszer metakognitív támogatást erősítő funkciójával tudjuk alátámasztani kutatásunk oktatáspolitikai és gyakorlati relevanciáját. A Csíkó (2022) által kidolgozott fejlődési modellben a számolási készség fejlődésének három fázisáról van szó, és az egyes fázisokban (szinteken) más-más automatizálódott és stratégiai összetevők mérése válik fontossá. Az első fejlődési szinten az aritmetikai tények (*number facts*) automatizálódnak, és megkezdődik egyes számolási stratégiák kialakulása. A második szinten a számolási stratégiák automatizálódása mellett a számolási készség alkalmazásának fontos színteréhez, a szöveges feladatok megoldásához szükséges stratégiák fejlődése valósul meg. Végül a feladatmegoldási stratégiák automatizálódása lehetővé teszi a feladatmegoldási stratégiák rugalmas, adaptív felhasználását az egyéni sajátosságok, a feladat műfaja és a feladat kontextusa függvényében. Az aritmetikai tények mérése során a tempó mérése a legfontosabb. Amennyiben az automatizálódás szintje még nem érkezett el, a legegyszerűbb alpműveleti feladatok elvégzéséhez is stratégiai folyamatok társulnak. A számolási készség mérése során a hibátlanság és a különféle számolási stratégiák megismerése áll a középpontban, míg a szöveges feladatok megoldása során a feladatmegoldó stratégiák ismerete és azok automatikus avagy adaptív felhasználása a mérés elsődleges tárgya. Az előadásban a három fejlődési fázisban működő tudáselemeket mérő tesztrendszert és annak mintafadatait mutatjuk be. Hasonló mérőeszköz-rendszer fejlesztése lehetséges más készségrendszerek esetén is, így például az olvasás területén a szórutinok, a fluencia és a válaszadó (*constructively responsive*) olvasás mérése jelentheti a három fejlődési fázis legfőbb mérendő konstruktumait.

A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.